

LUND UNIVERSITY

Review: Changing Borders. Contemporary Positions in Intermediality

Arvidson, Mats

Published in:
Svensk tidskrift för musikforskning

2008

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Arvidson, M. (2008). Review: Changing Borders. Contemporary Positions in Intermediality. *Svensk tidskrift för musikforskning*, 90, 107-108.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Recensioner

Jens Arvidson, Mikael Askander, Jörgen Bruhn, Heidrun Führer (red.): *Changing Borders. Contemporary Positions in Intermediality*. Lund: Intermedia Studies Press, 2007, 434 s., ISBN 978-91-976670-0-5

"[M]usic in the abstract – 'music alone', as Peter Kivy calls it – does not have meaning", skriver Nicholas Cook i sin artikel "Music and Meaning in the Commercials". Det är snarare så att musik äger en potential för konstruktionen av mening inom specifika kontexter. Hans centrala tes är följande: "on the one hand, musicians constantly reiterate that music cannot be captured in words. On the other hand, and just as constantly, they write metaphorical or technical commentaries on music, using words to do what they say cannot be done." Denna paradox upplöses, argumenterar Cook vidare, när vi ser att orden inte ersätter musiken, utan snarare kompletterar den, vilket resulterar i ett kontrapunktiskt förhållande mellan verbal denotation och musikalisk konnotation. I kraft av detta förhållande uppnås musikens potentiella mening; orden utgör ett mellanted i överföringen till musikalisk mening: "music is never 'alone'". (Cook: "Music and Meaning in the Commercials", i *Popular Music*, Vol. 13, No. 1, Jan., 1994, 39–40).

Musikhistorien har visat att musiken även i sin mest abstrakta form ("music alone") inte sällan befunnit sig i ett intermedialt sammanhang. Under exempelvis Sturm und Drang-perioden växte det fram en spekulativ musikestetik inom den unga diktargenerationen, vars estetiska teori tog sin utgångspunkt i en idé om det eviga och metafysiska. Den instrumentala musiken betraktades exempelvis som autonom och fri; samtidigt framstår de beskrivningar av musik, gjorda av denna diktargeneration, som intresseväckande i sammanhanget. Någon teknisk beskrivning av den autonoma musiken (som kompositionella aspekter) finns inte; beskrivningarna är mer att betrakta som ett slags parafraaser – ofta talas det om att poesin musikaliserar och att det sker en lit-

terarisering av musiken (se t.ex. Benestad: *Musik och tanke*, 1994, 208–213).

Sådana intermediala samband, vill jag mena, synliggörs inte i den musikvetenskapliga disciplinen i tillräckligt hög grad; det är snarare tvärtom, dvs. att (den klassiska västerländska) musiken framställs som ett autonomt tonande fenomen oberoende av sin intermediala kontext. Undantag finns naturligtvis, och musikforskare av idag är medvetna om hur den musikhistoriska bilden har framställts; men diskussioner om konstarnas relationer till varandra förs inte i någon vidare utsträckning – varken på ett idémässigt plan eller på ett analytiskt. Skivrecensioner, för att ta ett exempel, må vara intermediala i så motto att det (ibland) sker en transformation av den klingande musiken till ord på ett sätt som, i enlighet med Cooks resonemang ovan, gör att det skapas musikalisk mening. Men hur är det med skivomslagets relation till musiken? Musiken är inte isolerad från de övriga konstarterna, och i syfte att förstå "musikens mening" bör rimligtvis relationerna häremellan också studeras.

I en nyutkommen antologi i ämnet intermedialitet aktualiseras resonemanget ovan. En ambition med antologin, som framgår av förordet, är att ställa nya frågor rörande den autonoma konsten och frågor som rör gränserna mellan olika medier. I *Changing Borders* samsas 20 artiklar uppdelade på fem kapitel: 1. "Introduction to the Intermedial Field", 2. "Intermedial 'Music' Culture", 3. "Intermedial 'Visual' Culture", 4. "Intermedial 'Verbal' Culture" samt 5. "Transmedializations". I dessa artiklar framträder en mängd olika intermediala infallsvinklar på olika fenomen (idémässigt och analytiskt): allt från skivomslag och dess relation till musikupplevelsen (Philip Glass, Elvis), musikteater som intermedial konst (Kurt Weill), adaptationsbegreppet i relation till transformation i opera (Puccini), intermediala aspekter inom det naturvetenskapliga fältet, till idéhistorisk fördjupning i hur konst och media används i Thomas Manns *Döden i Venedig*. Här finns inte utrymme att kommentera samtliga artiklar; i stäl-

let avser jag koncentrera mig på det som tycks utgöra kärnan i den intermediala diskursen.

Begreppet intermedialitet är relativt nytt, och det finns i nuläget endast ett fåtal institutioner som erbjuder kurser under denna rubrik, varav Institutionen för kulturvetenskaper i Lund är en och till vilken redaktörerna för antologin har varit eller är knuten. Intermedialitetsdiskursen inbegriper det som för ca 15 år sedan gick under benämningen interartiella studier, och som idag är ett växande tvärvetenskapligt fält inom humaniora, och där undersökningarna domineras av studier av interrelationer mellan litteratur och andra konstarter. Så småningom har det dock vuxit fram ett behov av att omforma det interartiella till det intermediala delvis pga. förändringar i den teoretiska orienteringen (det är inte enbart konst som studeras utan alla typer av medier). I inledningskapitlet, "Intermediality and Interarts Studies", skriver Claus Clüver: "The concepts of 'intermedia' signs or texts, along with those of 'multimedia' and 'mixed-media' texts, forms part of the instruments operated by a transdisciplinary field dedicated to the study of 'intermediality'" (s. 19). Centrala teman för det intermediala fältet berör frågor om transposition, transformation och adaptation. Ett begrepp som tycks genomsyra inte enbart flera av artiklarna i föreliggande antologi utan även den intermediala diskursen, och som hänger samman med de ovan nämnda tre teman, är ekfras; detta retoriska begrepp har varit och är ett stort område inom ord- och bildstudier, men har även under senare tid införlivats i den musikvetenskapliga diskursen (genom bl.a. musikforskaren Siglind Bruhn som också medverkar i antologin). Till den som (åter)införde detta begrepp i den litterära diskursen (1955) skrivs Leo Spitzer, vars definition "verbal representations of visual representations" sedan har ifrågasatts och utvidgats av efterföljande intermedialitetsforskare (s. 23). Clüvers egen utvidgade definition av Spitzers är "verbal representations of texts composed in non-verbal sign systems" (s. 23). Därmed blir begreppet inte begränsat till ord- och bildrelationer utan också för musikstudier ett relevant och användbart begrepp.

Varför skall man läsa och ta till sig denna antologi? Den ger inte enbart en introduktion till det intermediala fältet; den visar också hur interme-

dialitet kan användas inom de enskilda estetiska vetenskaperna, hur de olika konstarterna relateras till varandra, och inte minst ställer de medverkande författarna kritiska frågor – och framför allt visar antologin att de estetiska vetenskaperna inte bara av ekonomiska skäl bör samarbeta.

Mats Arvidson